

Esztergomi Takarékpénztár Rt.

Most nem csak az időutazást tesszük, hanem helyileg is, hiszen Esztergomba kirándulunk.

A város főtere a Széchenyi tér, amely eredetileg a város középkori piactere volt. Az utcahossznyi tér ma sétáló utca, amelyet körbevesznek klasszicista, romantikus és barokk stílusú épületek, amelyek mára már műemléki védelem alatt állnak.

A Széchenyi tér nyugati oldalán találjuk a 21-es számot, amely az ún. volt Takarékpénztár épülete, amely 1860-1862 között Híd József építész tervei alapján Prokopp János kivitelezésében készült. Háromszintes épület romantikus stílusban épült, amelynek két homlokzata van, az egyik a Széchenyi térre néz, a másik pedig a Kossuth Lajos utcára. Az épületben a romantikus stílusjegyeket felfedezhetjük, de a részletes leírás helyett ajánlom inkább a korabeli kép megcsodálását.

A szemfüles, s esetleg Esztergomot jól ismerő olvasóban talán felmerül a kérdés, hogy miért ilyen régi képet mutatok meg az épületről, hiszen az épület mai is áll, s így akár egy mai felvételt is beszúrhattunk volna. A magyarázat nagyon egyszerű, hiszen Szakma Anno kirándulásunknak a célja az Esztergomi Takarékpénztár Rt, amelynek egy korabeli betétkönyvéről való a fentebbi kép.

TAKARÉKPÉNZTÁRI
BÉRPALOTA

ALAPÍTOTT 1844 ÉVBEN

Széchenyi István Hitel című műve 1844-ben jelent meg, s e dátumot követően rohamosan létesültek Magyarországon pénzüzetek. Az Esztergomi Takarékpénztárt még abban az évben, az országban harmadikként Mitter Ferenc alapította. Az Esztergomi Takarékpénztár olyan sikeresen működött, hogy 15 év után már megkezdhatték ennek az impozáns székháznak az építését.

Az Esztergomi Takarékpénztár Rt ügyvezető igazgatója az esztergomi születésű Einczinger Ferenc 1904-ben származott vissza szülővárosba az Ipolyságból, ahol már 6 évet töltött az ottani Takarékpénztár könyvelőjeként. Ezt követően Einczinger Ferenc 40 évet töltött az Esztergomi Takarékpénztár ügyvezető igazgatói székében, s nyugdíjba vonulása egybeesett a bank fennállásának 100. évfordulójával. Ezen alkalomra íródott méltatásából idézzük az alábbiakat:

„Szaktekintély a bankszakmában. Mindig arra törekedett, hogy a Takarékpénztárban végzett munkája hasznos és eredményes legyen. Mind tisztviselőként, mind igazgatóként iparkodott az Esztergomi Takarékpénztár Rt. pénzügyi tekintélyét növelni, a kisemberek segítségére lenni. Mint a Takarékpénztár Rt, vezetője, módot talált arra, hogy az esztergomi társadalom közhasznú, szociális és művészi munkájában is szerepet vállaljon.”

S a méltatás is kitér a viharos időszakra, amelyet akkortájt jellemezte az országot

„Tíz év jutott ebből a békés, boldog időből, azután jött a világháború és a megpróbáltatások sorozata, a kommunizmus, Trianon, pénzlebélyegzés, infláció, a milliós bankjegyek világa, majd a pengő megjelenése, a bankzárlat és gazdasági válságok súlyos következményei. Azután alig örülhetett drága magyar véreink hazatérésének és hazánk megnagyobbodásának, ránk

szakadt az újabb világháború, a légitámadások minden borzalmával.”

S a fenti két mondatban a szerző összefoglalta a XX. század első felének történéseit.

S már itt a XXI. században két eredeti dokumentum van előttem, amely a Takarékpénztár fentebb idézett dicső, bár biztosan nagyon nehéz korszakát idézi.

1.

Ez az Esztergomi Takarékpénztár Rt 70 pengőről szóló részvénye, amelynek szerint

„személy vagy jogutódainak mindazon jogok biztosíthatnak, amelyek a részvényeseket az alapszabály értelmében megilletik”.

Kelt Esztergomban 1927 év november hó 21 napján.

E részvénnel 10 db és pedig az 1928 üzlet évtől – 1937 üzlet évig szelvény adatott ki.”

Ez egy üres részvény, amely nem került forgalomba.

A részvény két sarkán megtalálhatjuk az Esztergomi Takarékpénztár Rt két befektetésének képét. Ahogy fentebb írtuk is a Takarékpénztár jól prosperált, s a nyereségét, illetve a betétesek pénzét gondos gazda módjára befektette. A két befektetés a következő.

Ebből az egyik a Szent Lőrincz utca bérpalotasor.

Ez az épület a mai napig is áll a Széchényi tér - Lőrincz utca sarkán, illetve húzódik a Lőrincz utca jelentős déli hosszán.

Esztergomot szerető és ismerő olvasók bizonyára ráismernek erre az egy emeletes szép épületre, bár a mai jóval nagyobb kirakatportálok mára már megváltoztatták az hajdani épület képét, illetve a korabeli díszítések is leegyszerűsödtek az évek folyamán.

A másik ingatlan a Szent István Fürdőtelep. 1912-ben nyitotta meg kapuit, s ez volt az ország első fedett uszodája. A feljegyzések szerint akkor nagyon modern technikai megoldásokat hordozott magában a 20 méteres betonmedence. A kialakítás és a környezet is igen impozáns volt, így nem csak a város polgárainak, hanem idegen helyekről jövőeknek is szolgálta a pihenését.

2.

A másik dokumentum pedig az Esztergomi Takarékszövetkezet Rt betétkönyve. Ennek tulajdonosa Perger Magdolna helybeli lakos.

A takarékbetétkönyvbe az első betét 1921. december 28. történt, 2.000 korona összegben. 1922. januárban, majd februárban további 2.000-2.000 koronával nőtt a megtakarítás. Márciusban kivét volt, s maradt 1.600 korona, majd 1923 januárjában újabb 4.000 korona befizetés történt, s a betétkönyv egyenlege ezután 3600 korona lett.

Év és hó	Nap	Összeg betűkkel	Betét vagy kifizetés	Összeg számokkal		Kifizetés kam
				korona	fill.	
1921.						
dec.	28.	Kettőezer korona	Betét	2.000	-	
1922.						
jan.	21.	Kettőezer korona	betét	2000	-	
			Egyenleg	4000	-	
1922.						
febr.	14.	Kettőezer korona	betét	2.000	-	
			Egyenleg	6.000	-	
1922.						
márc.	11.	Egyezerhatvan korona	betét	1600	-	
			Egyenleg	7.600	-	
1923.						
jan.	24.	Hétezer korona	kifizetés	4000	-	
			Egyenleg	3600	-	

S itt van ismét a történelem, amit a bankigazgató méltatásában is végiggondolhattunk. A következő bejegyzés 1926. április 10., amikor is a betét 1.000.000 korona, az egyenleg pedig 1.003.600 korona. Még mielőtt a kedves olvasó azt hinné, hogy Pergel Magdolna megnyerte a főnyereményt a lottón, fel kell idézni a kort. Ekkor kezdődött a nagy gazdasági világválság. A pénz rohamosan elértéktelenedett. Az akkori 1.000.000 koron megtakarítás nagyjából akkora nagyságot képviselt, mint egy-két évvel korábban a 2.000 korona.

Valószínűleg a válság miatt is a betétkönyv tulajdonosa igyekezett több alkalommal is pénzt betenni a könyvecskébe - bízva a bank biztonságában. Így 1926. június 09-re 4.003.600 korona volt a számláján.

Egyenleg	7,600 -
kipintés	4,000 -
Egyenleg	3,600 -
betét	1,000,000 -
Egyenleg	1,003,600 -
betét	1,000,000 -
Egyenleg	2,003,600 -

Év és hó	Nap	Összeg betűkkel	Betét vagy kifizetés	Összeg számokkal		Kifizetés
				korona	fill.	
1926.			Egyenleg-át hozat	3.003,600	-	
június 9		Egymillió korona	betét	1.000.000	-	
1927. január 1-én átszámítva:		Korona:	Egyenleg	4.003,600	-	
		Pengő			320,28	
1927		28 fillér a tőkeből, és az 1926 évi	Egyenleg	320,28		
január 3.		december 31-ig járó kamat	Infúzió		28	
			Egyenleg	320		
1927 MÁJ. 28.		Háromszáz pengő	Kifizetés	300		
			Egyenleg		20	
		Kétszáz pengő	betét		200	
1931.		kamat	Egyenleg		220	
1931. 3		10 30 december 31-ig kifizetés				

A gazdasági válságot, illetve a pénzügyi válságot a korona pengőre történő váltásával igyekezett az akkori kormány megoldani. 1927. január 1-jén az előbbi 4.003.600 korona 320,28 pengőre lett átszámítva. Mit ér ez az összeg? Jogos a kérdés a mai ember számára. Erre választ ad egy korabeli kuplé szövege:

„Heti 200 pengő fixszel,
az ember könnyen viccel.”

Tehát az előző hét év megtakarítása gyakorlatilag másfél havi fizetéssel lett egyenértékű.

A megtakarítás lassan a kivétekekkel elapadt.

Jött a következő fordulat: 1946. július 10. a betétkönyvben az addig meglévő 1 pengő egyenleget átfordították 86,100 milladópengőre. Mint ahogy tudjuk – és már itt a Szakma-anno rovatunkban is írtunk róla – az adópengő volt hivatva a háború utáni helyzet kezelésének.

1937 febr.		Hűség jegyő kifizetés	Egyenleg	20.
				1.
1946	augusztus 1	244 lpr2 betéti kifizetés	Egyenleg	—
juli 10		86/100 mit adó pengő árturát	Egyenleg	86
a 10		60/100 mit adó pengő kifizetés	Egyenleg	60
		Forint értéke	Egyenleg	20
1948			Egyenleg	0
okt 2		Ötven forint	Egyenleg-átvitel	50
			Egyenleg-átvitel	50

Az adópengőt 1946. augusztus 1-től felváltotta a forint, mint hivatalos fizetőeszköz. Ennek előzeteseként a betétkönyvben a 1946. július 10. napján történt kifizetést már forint értékben is feltüntették. A további bejegyzéseket 1948-ból és 1949-ből forintban találhatjuk.

A betétkönyv utolsó bejegyzése 1949. január 11., amikor a betétkönyv 2 forint egyenleggel zárul.

Ez a betétkönyv egy ember életét sűríti pár lapra. Azt mutatja, hogy annak ellenére, hogy a betétkönyv tulajdonosa igyekezett előrelátó módon a pénzét megtakarítani, a gazdasági környezet mégis mennyire ellehetetlenítette és megfosztotta a megtakarításait az értékétől.

Bár nem tudom ki volt Pergel Magdolna, de abban biztos vagyok, hogy nagyon sok munka, verejték lehet ebben az összegyűjtött summában, ami a betétkönyv végére 2 forintot ér. Ez a hölgy nem csak, hogy szemtanúja, de elszenvedő alanya is volt a történelemnek. Végig élte a koronától, a pengőn, az adópengőn keresztül a forinthez vezető rögös utat.

A minap megmutattam ezt a betétkönyvet egy gazdasági tanulmányokat folytató ismerősömnek. Ő így fogalmazta meg a tanulságot „Bízom benne, hogy az én generációm már nem válhat így a gazdaságpolitika áldozatává.”

A fiatalember szavaival egyetértünk, s reméljük, hogy a mai dokumentumai majd a jövőben valamilyen felívelő gazdagodást fognak mutatni. Csak éppen az kérdés, hogy a mai kor digitális dokumentuma lehetőséget adnak-e majd az utókornak arra, hogy azokat kézbe vegye, elgondolkodjon azokon ... úgy mint mi az előbbieken az Esztergomi Takarékpénztár Rt részvényén vagy betétkönyvén.

